1

Ой то не білий туман землю скрізь покриває,
А то князь молодий у похід виступає,
З військом рушає
Турчина воювати,
Слави собі вояцької молодецької залучати,
До своєї землі ще землі придбати...
Ой то не сива зозуля гірко кувала,
А то молода княгиня,
Вірна дружина,
З князем опрощення приймала[1],
Обнімала,
Од себе не пускала,
Ридаючи руки до нього простягала...
А вже князь з двору виступає,
За ним військо рушає,
Вигрімляє...
І йдуть так не день, не два,
І тільки навкруги їх трава степова,
Де не глянь, розлягається,
Аж військо в траві тій ховається.
Отож, не день і не два минає,
Князь у землю турецьку вступає
І звелів землю турецьку воювати,
Турецьке військо у пень рубати...
Та не стало щастя князеві слугувати,
Почали його вороги побивати,
Військо турок до ноги, порубав,
А которі недобитки по степу розпорошив-розігнав,
Князя хороброго у бран, у неволю узяв...

2

Ой тяжко князеві у неволі пробувати,
Заліза тягати.
Кайдани-залізо ноги повривало,
Біле тіло молодецькеє коло жовтої кості пошмугляло,
А ще ж то уночі у темній темниці із іншими невольниками він пробував,
А удень турчин до темниці приходжає,
Двері одмикає
І бідного невольника на тяжку роботу виводжає.
А сам турчин коло невольників походжає,
На їх поглядає,
На слуги свої, на турки-яничари, зо зла гукає:
"Кажу я вам, турки-яничари, добре ви дбайте,
Із ряду до ряду заходжайте,
По три пучки тернини й червоної таволги[2] набирайте,
Та недбалого невольника по тричі в однім місці затинайте!"
То ті слуги, турки-яничари, добре дбають,
По три пучки тернини і червоної таволги у руки набирають,
По тричі в однім місці бідного невольника затинають,
Тіло біле коло жовтої кості обривають,
Кров християнську неповинно проливають...
Отак то у тяжкій неволі князь пробував,
Три роки горе та біду приймає,
А четвертого року випадком випало
До любої дружини звістку подати,
Словом переказати:
"Нехай,— каже,— моя люба дружина добре дбає,
Статки-маєтки збуває,
Скарби збирає,
Мене, князя, з тяжкої неволі викупає!"

3

То княгиня скоро тую звістку до рук дістала,
Гірко заридала,
Думала-гадала,

Що: "Як мені своє миле подружжя з неволі визволяти,
Що на той викуп ніяких статків-маєтків, великих скарбів не буде ставати,
Бо ні за які скарби не буде його цар турецький випускати".
І ну княгиня знову думати-гадати,
Як своє подружжя з неволі визволяти:
"Хоча й би я й статки-маєтки збувала,
Скарби великі збирала,
То не можна мені самій до царя турецького доступати,
Бо буде мене цар турецький собі за жінку брати,
А певних людей та небоязких нема кого послати".
Думає-гадає,
З себе препишную князькую одіж скидає,
Коси свої, довгі до п'ят, ножицями відтинає,
Бере тоді на себе одіж просту чоловічую,
Бере кобзу тридцятиструнную
Та крадькома,
Тишкома,
Нічого нікому не оповіщає,
У турецьку землю, у далеку дорогу страшну виходжає.

4

Ой далека то дорога: не день, не два її треба проходжати,
Багато горя та муки зазнати!
Ой усього зазнала княгиня бідолашна,
Ніжки свої білії збила-натрудила,
Ручки свої ніжнії тернами сколола,
Личенько своє молоденькеє голодом стомила,
Оченята свої карії слізьми стуманила,
А таки дійшла вона до землі турецької,
До віри бусурменської,
І до царя турецького приходжає,
Мов би то молодий кобзар на кобзу грає.
Побачили слуги, турки-яничари, кобзаря молодого,
Ведуть його у палац до царя турецького,

Щоб він цареві заграв,
Заспівав,
Душу йому звеселив.
То молодий кобзар-княгиня до палацу вступає,
Царя турецького забачає,
Струни торкає,
Грає-співає,
Піснею жалібною серце у царя виймає.
Цар турецький жорстоке серце мав,
А з тії пісні сльозами дрібними заплакав,
І довго молодий кобзар-княгиня цареві грав —
І день, і два, і три...
І каже цар турецький
Бусурменський:
"Будеш ти у мене, кобзарю молодий, повік пробувати,
Буду тебе за рідного брата мати,
Незліченними скарбами наділяти".
І каже кобзар молодий — княгиня:
"Не можу я, царю, коло тебе пробувати,
Єсть у мене батько й мати,
Будуть вони, старенькії, по мені вельми тужити— сумувати".
І говорить цар турецький
Бусурманський:
"Коли ж не хочеш у мене пробувати,
То даю тобі волю — чого твоє серце бажає у мене прохати".
Тоді молодий кобзар-княгиня промовляє:
"Змалку я, царю, по світу блукаю,
Сумно мені самому без товариша бувати,
Дозволь мені, царю, в тебе якого невольника взяти,
Буде мені хоч товариш у дорозі розмовляти",
І звелів цар турецький темну темницю відмикати,
Кобзареві молодому якого схоче невольника дати.
То молодий кобзар-княгиня до темної темниці вступає,
Усіх невольників оглядає,
Подружжя своє, князя любого, вибирає,

З темниці виводжає
І з ним укупі з землі турецької рушає.

5

Пішли вони вкупі широкими степами,
Байраками та ярами,
І не міг князь своєї дружини вірної впізнати,
А вона не схотіла йому про себе і навзнаки дати.
І йшли вони так довго широкими степами,
Байраками та ярами,
А як почали до своєї землі доходжати,
Почав князь до молодого кобзаря, до княгині промовляти:
"Пусти мене, чоловіче добрий, на волю!
Не просту дав мені бог на світі долю,
У цій землі я князем князюю,
Який хочеш, викуп за себе обітую[3]".
Говорить молодий кобзар-княгиня:
"Нічого я з тебе, князю, не бажаю,
Іди, хай тобі бог помагає!"
То князь радий, молодому кобзареві як і здякуваться не знає,
До себе в гостину закликає.
А молодий кобзар-княгиня відмовляє:
"Не можу я, князю, зараз до тебе прибувати,
Єсть у мене батько й мати,
Будуть вони, старенькі, по мені вельми тужити-сумувати.
А як дасть мені бог до батька та до матері завітати,
Тоді буду до тебе в гостину прибувати".
І тоді вони опрощення брали,
Кожен своїм шляхом повертали.

6

То молода княгиня навпростець небитими стежками пробігала,
Швидше од князя до господи прибувала,

Препишную одіж князьку до себе брала,
Чоловіка дожидала.
Час-година минає,
Ото уже й князь до господи прибуває.
Усі його стрівають,
Вітають.
Княгиня його вітає,
Приймає,
Про здоров'я питається,
А він зо всіма вітається,
А коло неї й не стане,
На неї оком не спогляне,
До своїх райців[4] промовляє:
"Бачите, як моя жінка добре дбає,
Тепер цілує-вітає,
А як я в тяжкій неволі пробував
Та звістку подав,
Щоб вона статки-маєтки збувала,
Скарби збирала
Та мене з неволі визволяла,
Так тоді де вона бувала?"
І говорять райці князькії:
"Відколи, князю, твоя звістка прибула,
З того часу княгиня дома не жила,
До сього часу десь пробувала,
Оце тільки до господи завітала".
І розпалився князь гнівом великим,
Одвів княгиню до неї в кімнату,
Звелів на ключ замикати,
А сам до ради уступає,
Промовляє:
"Панове райці!
Судіть мою жінку невірну як треба по-правді!
Якби не молодий кобзар мене обрятував,
То й досі б я турецькі кайдани тягав".

І ото починає рада суд судити,
І присудили княгиню горлом скарати,
Смерть їй завдати.
І князь на той присуд сам пристав,
З райцями до княгині уступав,
Щоб узяти,
На смерть її віддати.
Підійшов, двері одмикав
Та й скам'янів там, де стояв:
Світлиця порожня, немає княгині у ній,
А стоїть там кобзар молодий...
І говорить молодий кобзар-княгиня:
"Ой який же тепер світ настав,
Що чоловік своєї жінки не пізнав".
І тоді кобзар з себе одіж просту скидав,
Кожен княгиню пізнав.
І тоді князь радістю радіє
І сльозами ридає,
У своєї жінки вірної прощення благає...
І тоді князь великий бенкет зчиняє,
Увесь народ на нього скликає,
З радощів бенкетує-гуляє,
Своє любе подружжя, княгиню, уславляє...

[1] Опрощення приймати — прощатися.
[2] Таволга — степова колюча рослина.
[3] Обітувати — обіцяти.
[4] Райці — міські урядники; тут — княжі дорадники.